

هەریمی کوردستان و ئەگەری دابەشبوونی ئاکپارتی

06-10-2019

نووسەرەکان

ناوەندی لیکۆلینەوهی رووداو

زىيان رۇژھەنلىرى

بەرايى

عەلى باباجان يەككىڭ لە روخسارەكانى كابىنەكانى پىشوووتى حكوومەتى توركىيا و لە دامەزراپنەرانى پارتى دادو گەشەپىدان، قۇلى لىن ھەلمالىيە تا حىزىيىكى تازە درووستىكات. دەمىكە باسى ھەبوونى گروپپىكى نارازى لەنىو ئەو حىزىبەدا دەكرىت كە لە سەرەتاي 2000كانەوہ تا ئىستا سوكانى دەسەلتاي توركىيا بەدەستەوہىيە. عەلى باباجان حىزب دابمەزىننىت و دابنەمەزىننىت، كىشەى ناوخۇيى حىزىبەكان يەككىڭ لە گىرنگىرتىن بابەتەكانى سىياسەتى ناوخۇى توركىيايە كە ئەمەش دەتوانىت كارىگەرى لەسەر سىياسەتى دەرەوہ و جۇرى پەيوەندىيەكانى ئەنكەرە لەگەل ھەولپىرىش دابنىت.

ئەگەرى دابەشبوونى ئاكارىتى

نەك تەنبا عەلى باباجان بەلكوو دەنگۇى ئەوہ ھەيە كە ئەحمەد داودئوغلۇو سەرۇكۆھەزىرانى پىشوووى ئەو وئالتەش بىر لە دامەزىراندنى حىزىيىكى بكا تەوہ. ناپەزايىيەكان لەنىو ئاكارىتى زىياتر دواى ھەولەكانى سەرۇكى ئەو حىزىبە بۇ گۇرپنى سىستەمى سىياسى وئالت و كۆكرىدەنەوہى دەسەلتەكان لە دەستى سەرۇكايەتى كۆماردا زىياتر بوون. نارازىيەكان پىيانوايە ئاكارىتى لەو پىرەنسىپانە لايداوہ كە بۇى دامەزراوہ و وردە وردە دەسەلتەگەرايى كەس و بىنەمالەيەكى تىدا زال بووہ.

ھاوكات لەگەل ئەوانەشدا، توركىيا بەرەبەرە وازى لە رىفۇرمەكانى تايبەت بە ئەندامبوون لە يەككىتى ئەروپا ھىنا و گەپانەوہيەكى لە ئىسلاخ و دىموكراسى دەستپىكىرد و لە جىياتى ئەوہش، سىياسەتى پىشتەستوو بە ئەمن و ئاسايىشى گەشەپىدا كە ئەمەش واكىرد، تا دەمارى نەتەوہگەرايى- ئىسلامى لە نىو ئاكارىتى بەھىزىتر بىت. كۆنترۇلەكانى سەر ئازادى دەربرىن زىادىان كرد و لە پىرسى كوردىشدا گەپانەوہيەك بۇ دواوہ دەستپىكىرد. لە ئاستى سىياسەتى دەرەوہشدا ناكۆكىيەكان لەگەل ئەروپا و ئەمىرىكا زىياتر بوون و نىزىكبوونەوہى زىياتر لە رووسيا و وئالتانى ناوچەكە كرا.

بىشك، ھاوتەرىب لەگەل ئەمانەشدا، ئابووورى توركىياش گەشەكردنەكەى جارانى نەما كە ھۆكارىكى سەرەكەوتنى ئاكارىتى بوو. لەدواى 2015وہ تەكانەوہى دامەزىننەران و كەسانى دىارى ئەو حىزىبە زىاتر بوو. دوا بەدواى ئەوہش رىژەى دەنگەكانى ئاكارىتى لە ھەلبۇزاردنەكاندا بەرەبەرە كەمىان كرد كە ئىستا وا پىشپىنى دەكرىت لە دەورى 34%ى دەنگەكانى توركىيا بىت.

دواى كەمكىردنى بەرچاوى دەنگەكانى ئاكارىتى لە ھەلبۇزاردنە محەللىيەكانى ئەمسالدا، دەنگى ناپەزايى لەنىو ئەو حىزىبە زىاتر بوو. عەلى باباجانىش وەك دىارتىن رووخسارى ئەم قۇناخە دەرەكەوت. بەپى ئەو زانىيارىيەنى بىلاو كراونەتەوہ، كۆبوونەوہى ئەردۇغان- باباجان لەسەر ئەگەرى گەپانەوہى باباجان بۇ ناو كابىنە سەرىنەگرتووہ و باباجان چەندجارىك جەختى كردۇتەوہ كە ئاكارىتى لەو ھىلانە لايداوہ كە 2002 بۇ ئەوانە دامەزىر بوو. ھەرچەندە ھىشتا بەرەسەمى ھىچ شتىك لە ئارادا نىيە بەلام، ھەندىك لە سەرچاوەكان باس لەوہدەكەن كە بە ئەگەرى زۇر، باباجان لە پايىزدا حىزىيىكى نوچ درووستدەكات. ئەو بانگەشەى عەدالەت و ئازادى دەكات و كەسانى وەك عەبدۇلا گوپل، نىھاد ئەرگوىن، حىسزىن چەلىك و مەحمەت شىمىشەك و بەشىر ئاتالاي لەگەلدايە. جگە لە خەتى ئاكارىتى 2002، كەسانىكى گەنج و بىرۇكرات لە ئەروپا و ئەمىرىكا لەگەل بەشنىك لە خاوەنكار و بازىرگەنەكان، كەسانى لىبرال و بەشنىك لە موخافزەكارەكانى كوردىش پىشتىگىرى لە باباجان دەكەن.

ژمارەيەك لە كەسانى نىزىك لە ئاكارىتى پىشپىنى ئەوہ دەكەن كە ئەگەر باباجان حىزىيىكى تازە دابمەزىننىت، 3%-4%ى دەنگەكان بىات. بەلام، كەسانى نىزىك لە باباجان ئەو رىژەيە بە 18% دەزانن. ھاوشانى ئەوہش، ئەحمەد داودئوغلۇو، جموجۇلپىكى بۇ كارىكى سىياسى تازە دەستپىكىردووہ. بەلام، زۇرلا كۆكن لەسەر ئەوہى كە لاينەنگرىكى زۇرى نىيە و ئەگەرى رىككەوتنى لەگەل يەككىڭ لە بالەكانى ئاكارىتى، وانا باباجان يان ئەردۇغان زىاترە.

ھەرىمى كوردستان و ئەگەرى دابەشبوونى ئاكاپارتى

حالى ھازىر، ئەڭ تەنبا ئاكاپارتى بەلكوو گىرنگىرتىن ئەھزابى سىياسى لە توركىيا كىشەى ناوخۇپىيان ھەيە. دەكرىت باس لە ھەبوونى سى بالى جىياى كەمالىستەكان، نەتەوگەراكان و چەپەكان لەنىو پارتى گەلى كۆمارى بگرىت. مەھەپە دابەشبوونىكى گەرەى لىن درووستبوو كە دواجار ئىي پارتى لىكەوتەو و ئىستاشى لەگەلدا بىت ھەم ئىي پارتى، ھەم مەھەپەش كىشەى ناوخۇپىيان ھەيە. ھەدەپەش كىشەيەكى سەرداپۇشراوى نەتەوگەراكانى كورد و چەپەكانى تىدايە و پۇتانسىيەلى دەرەكەوتنى كىشەى لاپەنگرانى ئۇجالان و ئەوانى دىكەشى لە ھەناودايە.

لەماوئى نىزىكەى دوو دەپەى رابردوودا، ئاكاپارتى سوكانى دەسەلتى توركىياى بەدەست بوو وئەمەش واىكردووو كارىگەرى لەسەر پەيوەندىيەكانى ئەنگەرە- ھەولنىر و ئەنگەرە لەگەل كوردەكانى باكوور ھەبىت. ئەگەرى دابەشبوون كىزبەكەى، ئەردۇغان پالدىنەت تا زىاتر بەرەو نەتەوگەراكان بچىت يان پرۇسەيەكى جىاواز بۇ ئاشتكردنەوئى كورد دەستپىيكات. ھەلبەت تا ئىستا، نىشانەكان زىاتر ئەگەرى سەرگرتنى بزارەى بەكەم پىشانەدەن. ەلى باباجان كىزب درووستبكات سىياسەتى ناوخۇى توركىيا دەگۆرىت و ھاوسەنگىيەكان سەرلەنوئ تەعرىف دەبنەو. كىزبىش درووستنەكات و رىنگەى رىككەوتنەو لەگەل ئەردۇغان ھەلبىزىت، دىسان سىياسەتى ئاكاپارتى بەرەو گۆران دەچىت.

بۇ ھەرىمى كوردستانىش واباشترە كە لە پەيوەندىيەكانى خۇيدا لەگەل توركىيا، ئەگەرى ئەو گۆرانكارىيە لە پىشچا و بگرىت. لەگەل ئەوئى كە ئاكاپارتى ھىشتا بەھىزىرتىن كىزبى توركىيا بەلام نارازىيەكانى ناوخۇ و كىزبەكانى ئۆپۇزىسىونىش كەم نىن و ئەمە وادەكات كە فراوانكردنى پەيوەندىيەكان لەگەل لاپەنە جىاوازەكانى توركىيا بە قازانجى ھەرىمى كوردستان بىت. وانا بىرىك لە قوناخى پۇست ئاكاپارتىش بكاتەو.